

Transexualitateari buruzko legeria

Nafarroa, Euskal Autonomia Erkidegoa, Espainia, Europa eta nazioarteako legeetan jasotako transexualitate egoeran dauden pertsonen eskubideak kontsulta itzazu www.naizen.eus webgunean.

Nafarroako Foru Komunitatea

8/2017 FORU LEGEA, ekainaren 18koa, LGTBI+ pertsonen berdintasun sozialari buruzkoa

ATARIKO TITULUA: XEDAPEN OROKORRAK

1. artikulua.- Foru legearen xedea.

1. Foru lege honen xedea da printzipioak, baliabideak eta neurriak ezartzea eta arautzea, LGTBI+ pertsonen eskubideak eta benetako berdintasun gauzatua erabat bermatzeko, bidea izanik sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitateagatiko diskriminazio ororen prebentzioa, zuzenketa eta deuseztapena, Nafarroako Gobernuaren eta toki entitateen eskumenekoak diren esparru publiko zein pribatuetan.

2. artikulua. Helburua.

Foru lege honen helburua da baldintzak ezartzea LGTBI+ pertsonen eta horiek osatzen dituzten taldeen eskubideak benetakoak eta eraginkorrak izan daitezen; haiei bizitza sozialaren eta instituzionalaren arlo guztietako parte-hartzea eta ordezkaritza erraztea; pertsona horiei buruzko pertzepzio sozial eta instituzionalean eragin negatiboa duten estereotipoak gainditzen laguntzea; eta neurri zehatzak ezartzea gizarte bidezkoago bat, librea, lortzeko, oinarritua LGTBI+ pertsonentzako tratu- eta aukera-berdintasunean eta aniztasuna balio erantsi gisa onartzean.

3. artikulua. Aplikazio esparrua eta betetze bermea.

1. Foru lege hau aplikatuko zaio, Foru Komunitatearen esparruan, edozein pertsona fisiko edo juridikori, zuzenbide publiko edo pribatukoa izan, edozein dela ere haren egoera administratibo edo pertsonala.

3. Foru lege hau aplikatuko da LGTBI+ pertsonen bizitzako edozein aldi eta arlotan.

4. artikulua. Aitorturiko printzipio eta eskubideak.

Foru lege honek honako oinarrizko printzipioak eta aitorturiko eskubideak ditu abiaburu, zeinek arautuko baitute legearen aplikazio eremuko pertsona fisiko nahiz juridikoen, publiko nahiz pribatuen, jarduketa:

1. Giza eskubideak gozatzeko eskubidearen aitortpena: pertsona guztiek dute, edozein dela ere haien sexu-joera, genero-adierazpena eta sexu- edo genero-identitatea, oinarrizko eskubide guztiak eta giza eskubide unibertsalak bete-betean gozatzeko eskubidea.

a) Berdintasuna eta diskriminaziorik eza: debeku da zuzeneko nahiz zeharkako diskriminazio-egintza oro, ziotzat sexu-joera, genero-adierazpena eta sexu- edo genero-identitatea edo familia-talde bateko kide izatea hartzen duena. Foru legeak babes eraginkorra bermatuko du diskriminazio ororen aurrean.

b) Nortasunaren aitortpena: pertsona orok du eskubidea bere buruarekiko autodefinizio bat eraikitzeke, bere gorputzari, sexuari, generoari eta sexu-joerari dagokienez, inongo azterketa psikologiko edo medikorik egin behar izan gabe. Nor bere buruarekiko definitzen dituen sexu-joera, genero-adierazpena eta sexu- edo genero-identitatea funtsezkoak dira bere nortasunarentzat eta haiek libreki garatzeko eskubidea du, eta oinarrizko alderdiak dira autodeterminazioan, duintasunean eta askatasunean. Inor ez da hertsatua izanen bere sexu-joera, genero-adierazpena eta sexu- edo genero-identitatea ezkutatu, deuseztatu edo ukatzera.

c) Prebentzioa: beharrezkoak diren prebentzio neurriak hartuko dira jokoera homofobiko, lesbofobiko, bifobiko, transfobiko edo interfobikoak ekiditeko, eta LGTBI+ pertsonen duten berdintasunerako, ikusgaitasunerako eta diskriminaziorik ezerako eskubidea urratzera eraman dezaketenen egoeren antzemate goiztiarrerako.

d) Osotasun fisikoa eta segurtasun pertsonala: babes eraginkorra bermatuko da bizitzaren, osotasun fisikoaren, osotasun psikikoaren eta pertsonaren ohorearen edo duintasunaren aurka zuzenean edo zeharka sexu-joeragatik, genero-identitateagatik, genero-adierazpenagatik eta sexu- edo genero-identitatearengatik, gorputz-bestelakotasunagatik edo familia-taldekotasunagatik eginiko edozein eraso- edo indarkeria-egintzaren aurrean.

e) Babesa errepresalien aurrean: beharrezkoak diren neurriak hartuko dira pertsona guztiei babes eraginkorra emateko, akzio judizial edo administratibo bat baliatzearen edo horretan parte hartzearen ondoriozko erreakzio gisako tratu kaltegarri izan litekeen edozein jarduketa edo erabakiren aurrean.

f) Pribatutasuna: pertsona guztiek dute pribatutasunerako eskubidea, haien bizitza pribatua nahierako edo legearen aurkako esku-sartzerik jasan gabe, eta barne harturik norberaren sexu-joera, genero-adierazpen edo sexu- edo

genero-identitatearen berri emateko edo ez emateko erabakia hartzeko eskubidea. Beharrezkoak diren neurri administratiboak hartuko dira, zerbitzu eta prestazio publiko eta pribatuak jasotzen dituzten pertsonen gaineko aipuetan sexu- edo genero-identitate adierazia azal dadin, kasuko pertsonaren duintasuna eta pribatutasuna errespetatuz.

g) Osasun arloko tratamendu egokiaren bermea: pertsona guztiek dute osasun arloan izan daitekeen maila handieneko babesa edukitzeko eskubidea. Ez da zilegi izanen inor bultzatzea, eta are gutxiago behartzea, tratamendu, prozedura mediko edo azterketa psikologiko bat egitera, haren sexu edo genero-autodeterminaziorako askatasuna murrizten duena. Osasuneko profesional guztiak, edo osasungintzako arloan zerbitzu ematen dutenak, behartuta daude tratu-berdintasuna LGTBI+ pertsoneri ere aplikatzera.

Halaber, profesionalen prestakuntza espezializatua eta behar den gaikuntza zaintzea, bai eta erabiltzaileei informazioa egoki transmititzea ere.

2. Pertsona transexual adingabeek eskubidea dute Nafarroako Foru Komunitatearengandik beharrezko diren babesa eta arreta jasotzeko, beren garapen integrala sustatze aldera, familian eta gizartean integratzeko jarduketa eraginkorren bitartez, betiere osasun-administrazioak, lan-administrazioak, gizarte zerbitzuek eta hezkuntza-administrazioak koordinatutako programen esparruan; adingabeen familiek eskubidea dute esparru horietan guztietan arreta jasotzeko, haien garapenaren akonpainamendu zuzena egin ahal dezaten, kolektibo horren ahultasun berezia dela eta, zioen azalpenaren II. ataleko hirugarren paragrafoak adierazten duen bezala.

6. artikulua. Diskriminazioaren aurkako klausula orokorra.

1. Nafarroako Foru Komunitateko administrazio publikoek eta Nafarroako Arartekoak diskriminaziorik ezerako eskubidea zainduko dute, edozein dela ere kasuko pertsonaren sexu-joera, genero-adierazpena eta sexu-identitatea edo familia-taldekotasuna. Administrazio eta erakunde publiko horiek ofizios jardun ahal izanen dute, salaketa edo kexarik jaso behar izan gabe.

7. artikulua. Erakundeen aitorpena eta laguntza.

1. Nafarroako Foru Komunitateko erakundeek eta botere publikoek lan egingen dute Nafarroan LGTBI+ pertsonen ikusgaitasuna izatearen alde; kanpainak eta ekintza positiboak babestuko eta burutuko dituzte, sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- eta genero-identitate, harreman afektibo-sexual eta familiakoen arloan bestelakotasunak duen balio positiboa sustatzeko, arreta gehiago emanaz diskriminazio berezia jasaten duten populazio-sektoreei.

II. TITULUA. LGTBI+ pertsonen berdintasun gauzatua sustatzeko politika publikoak

I. KAPITULUA: Arlo sentikorretan jarduten duten profesionalak.

11. artikulua. Prestakuntza eta sentsibilizazioa.

1. Nafarroako administrazio publikoek prestakuntza eta sentsibilizazio egokia bermatuko dute osasun, hezkuntza, lan, gizarte-zerbitzu, justizia eta segurtasun indar, kirol eta aisia eta komunikazio arloetan prebentzio, antzemate, arreta, laguntza eta oneratzeko lanak egiten dituzten profesionalentzat.

12. artikulua. Esku hartzeko betebeharra.

1. Baldin eta 11. artikulua aitutzen dituen profesionalak, arrisku egoera baten berri edo oinarriaren susmoa badute sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitateagatiko diskriminazioa edo indarkeria gertatzeari dagokionez, horren berri eman beharko diete gizarte zerbitzuei, segurtasun indar eta kidegoei eta organo eskudunari. Adingabeen kasuan, profesional horien eta Administrazioaren jardueran, oro har, nagusi izanen da adingabearen interes gorenaren arreta eta zuzenduko da haien nortasunaren garapen askera, sentitutako sexuaren arabera, eta sufrimenduko eta indefentsioko egoerak saihestera.

II. KAPITULUA: Gizarte arloko neurriak.

13. artikulua. Kolektibo ahulentzako laguntza eta babesa.

6. Behar diren neurriak hartuko dira, sexuaren arabera bereizitako guneak edo ekipamenduak, adingabeen zentroetan, tutoretzapeko pisuetan, desgaitasuna duten pertsonentzako laguntza-zentroetan, zahar-etxeetan, edo bereziki ahulak diren pertsonak hartzen dituen gainerako edozein baliabidetan, pertsona transexual, transgenero edo intersexualek erabili ahal izan ditzaten sentitzen duten sexuaren.

9. Nafarroako Gobernuak, halaber, bermatuko du LGTBI+ pertsonen arreta emateko zerbitzu publiko bat egon dadila, errealitate horretan adituak diren langileek artatua, zeinean bereiz artatuko baitira sexu-identitatearekin eta -joerarekin lotutako gaia. Adingabeen kasuan, haien familientzako arreta berezia ere jasoko da.

III. KAPITULUA: Osasun arloko neurriak.

14. artikulua. Osasun fisiko, mental, sexual eta ugalketakorako eskubidearen babesa.

1. Pertsona orok du osasun fisiko eta mentala, sexu- eta ugalketa-osasuna barne, mailarik handienez gozatzeko eskubidea, sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitateagatiko inolako diskriminaziorik gabe.

3. Nafarroako osasun sistema publikoak bermatuko du osasun arloko politika LGTBI+ pertsonetarako errespetuzkoa dela, eta ez duela patologia gisa hartzen, zuzenean nahiz zeharka, pertsona horien izaera. Halaber, sustapen, prebentzio eta arretarako berriak zerbitzu eta programak ezarriko ditu, pertsona horiei eta haien familiei ahalbidetzeko osasun arreta eraginkor eta osorako eskubidea, haien beharrezko partikularrak aitortu eta kontuan hartuko dituen.

4. Osasun erakundeetako zentroetan, publiko eta pribatuetan, sustatuko da osasun praktika edo terapia psikologiko zilegi eta errespetuzkoak ezartzea, inoiz ere ez direnak abertsiboak izanen sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitateari dagokienez.

5. Nafarroako osasun sistema publikoak ematen duen osasun arreta egokitu egingen zaio hartzailearen sexu-identitateari.

15. artikulua. Pertsona transexual eta transgenerokoei arreta integrala emateko protokoloa.

2. Pertsona transexual eta transgeneroen osasunaren arretak sexu- edo genero-identitatearen autodeterminazio askea izanen du gidalerro, pertsona horiek helduak zein adingabeak izan eta arreta publikoa zein pribatua izan. Pertsonak bere garapen fisiko, mental eta sozialerako –modu osasuntsu eta osoan– lagungarri gertatzen zaion osasun arreta jaso beharko du, bereziki purbertaroan, adingabeen kasuan. Eskubide hori ezin izanen da mugatu, murriztu, zaildu edo baztertu, eta arauak beti interpretatu eta aplikatu beharko dira eskubide horren baliatze aske eta osoaren alde.

3. Osasun arreta ikuspegi despatologizatzaile batean oinarrituko da, alegia, joko da bizipen transexual edo transgeneroa ez dela gaixotasun, nahaste edo anomalia bat, baizik eta giza aniztasunaren zati bat. Osasunaren arloko profesionalak behar duen akonpainamendua emanen dute pertsona transexual edo transgeneroak sentitzen duen identitatea gara dezan.

4. Pertsona transexual edo transgeneroek honako hauetarako eskubidea izanen dute:

- a) Aplikatzekoa zaien zerbitzu-zorroaren barruan eskainitako tratamenduak eskuratzea.
- b) Arreta banakatuaren prozesuari buruzko informazioa eta balorazioa jasotzea, horren bidez errazteko haiek ukitzen dituzten tratamendu guztiei buruzko erabaki informatuak har ditzatela. Inongo tratamendurik ezin izanen da aplikatu aurrez kasuko baimen informatua jaso gabe, bermatuz tratamendu hori libreki eta nahita onartu dela.
- c) Edozein unetan profesional adituen bigarren iritzi bat eskatzea prozesuari eta tratamenduari buruz, legedi indardunean ezarritako terminoetan.
- d) Beren sexu- edo genero-identitatearen arabera artatua izatea, eta hari dagozkion areto edo zentroetan sartzea, sexua dela-eta egoitza desberdinak daudenean, segregazio edo diskriminazio oro saihestuz.
- e) Hurbil artatuak izatea, beharrezkoak ez diren desplazamenduak eta gastuak egin behar izan gabe. Halaber, eskubidea izanen dute beren borondatez eskatzeko tratamendurako egokiak diren arreta espezializatuko zentroetara deribazioa eskatzeko.
- f) Kontsulta eta elkarrizketa guztien pribatutasuna, bai eta datu pertsonal administratibo eta kliniko guztien konfidentzialtasuna ere. Horri dagokionez, bermatuko da osasun-laguntzarako ematen den identifikazio-dokumentazioan sentitutako sexu- edo genero-identitateari dagokion izen eta sexua agertuko direla.

g) Idatziz jasotzea osasun-historian jasotako informazio guztia, une horretara arte jarraitutako tratamenduari buruzkoa, hura jarraitu ahal izateko beste autonomia erkidego batera edo beste herrialde batera joanez gero.

h) Foru lege honetan zehaztutako tratamendu eta ebakuntza jakin batzuetarako zerbitzua eskaini eta kalitate estandar egokiak eskaintzen dituzten ospitale publiko zein pribatuetara deribatuak izatea, norberarentzako tratamendu seguru, moderno eta egokienak bermatze aldera. Osasunbidea-Nafarroako Osasun Zerbitzuak bere gain hartuko ditu pertsona eskatzailearen joan-etorriari, ostatuari eta tratamendu mediko edo kirurgikoari buruzko gastuak, halakorik bada.

18. artikulua. Osasun-laguntza LGTBI+ pertsonen ugalketaren eta genitalen esparruan.

1. Nafarroako osasun sistema publikoak programa eta protokolo bereziak sustatuko ditu, LGTBI+ pertsonen berezko beharrezko erantzuna emateko; bereziki, sexu-eta ugalketa-osasunari.
2. Bermatuta egonen da ugalketa lagunduko teknikak erabiltzea, eta horien onuradun izanen dira haurdun gelditzeko gaitasuna duten LGTBI+ pertsona guztiak edo/eta haien bikotekideak, berdintasuneko eta diskriminaziorik ezeko araubidean.
3. Tratamendu hormonalak hartzearen alde egiten duten pertsona transexualen kasuan, tratamendu hori hasi baino lehen, gonaden ehuna eta ugalketarako zelulak izozteko aukera eskainiko zaie, etorkizunean berreskuratu nahi badituzte ere.
4. Halaber, arreta ginekologikoa edo/eta urologikoa bermatuko zaie hura behar duten gizon transexualei eta arreta urologikoa edo/eta ginekologikoa, berriz, hura behar duten emakume transexualei; eta berdin jokatu da pertsona intersexualekin.

21. artikulua. Baimena.

Kapitulu honetan aurreikusten diren tratamenduetarako, alde aurreko baimen informatua beharko da, legezko gaitasuna duen pertsona batek emana, edo, ordezkari bidezko baimenen kasuetan, Nafarroako Foru Komunitatean pertsonak dituzten osasunaren alorreko eskubideei eta betebeharrei buruzko azaroaren 8ko 17/2010 Foru Legean aurreikusitako moduan.

Adingabeei dagokienez:

- a) Nafarroako Foru Komunitatean osasunaren alorrean pertsonak dituzten eskubideei eta betebeharrei buruzko azaroaren 8ko 17/2010 Foru Legearen 48. eta 51. artikuluetan xedatuaren arabera, adingabea bera izanen da pubertaroaren hasieran blokeo hormonalerako tratamendurako edo tratamendu hormonal gurutaturako baimena emanen duena, adingabeak gaitasun intelektual eta emozionala duenean tratamendu horien norainokoa ulertzeko, eta, nolana ere, adingabe emantzipatuak edo 16 urtetik aurrerakoak direnean.
- b) Adingabea tratamendu horien norainokoa intelektualki eta emozionalki ulertzeko gai ez bada, baimena adingabearen legezko ordezkariak emanen du,

haren iritzia entzun ondoren, Adingabearen Babes Juridikoari buruzko urtarrilaren 15eko 1/1996 Lege Organikoaren 9. artikuluan xedatuaren arabera.

c) Amek, aitek edo tutoreek ezezkoa ematen badiote trasexualitatearekin lotutako tratamenduak baimentzeari edo prebentzio gisa garapen hormonalaren inhibiziorako tratamendu bat emateari, horren aurkako errekurtsoa aurkeztu ahalko da agintari judizialen aurrean, egiaztatzen denean horrek kalte edo sufrimendua ekar diezaiokeela pertsona adingabe transexual edo transgeneroari. Nolanahi ere, adingabearen interes gorenari erreparatuko zaio beste edozein interes legitimoren gainetik, Adingabearen Babes Juridikorako urtarrilaren 15eko 1/1996 Lege Organikoan, eta bereziki haren 2. eta 11.2.1) artikuluan ezarritakoari jarraituz.

22. artikulua. Dokumentazioa.

Nafarroako Gobernuak, dagozkion eskumenen esparruan, behar diren mekanismoak ezarriko ditu, dokumentazio administratiboa eta inprimaki medikoak egokituta egon daitezten familia-egitatearen heterogeneotasunera eta LGTBI+ pertsonen inguruabarretara.

Osasun arloko erakundeek gainerako administrazioek bete beharreko arau berak bete beharko dituzte, hain zuzen ere 44. artikuluan deskribatutakoak.

IV. KAPITULUA. Familia arloko neurriak.

25. artikulua. Familiaren esparruko indarkeria.

1. Familia-indarkeriatzat joko da, eta laguntza eta babes neurriak hartuko dira, familiaren esparruan edozein indarkeria mota erabiltzen denean familiako edozein kideren sexu-joera, sexu-adierazpen eta sexu- edo genero-identitatea direla-eta. Guraso-ahala edo tutoretza esleituta duten pertsonak adingabe baten sexu-joera edo -identitatea errespetatzeari ezezkoa ematea arrisku-egoeratzat joko da, Haurrentzako eta nerabeentzako sustapenari, laguntzari eta babesari buruzko abenduaren 5eko 15/2005 Foru Legeak ezarritako eraginetarako, salbu eta, inguruabarrak direla-eta, indarkeriatzat edo tratu txar psikikotzat jotzen denean.

V. KAPITULUA. Hezkuntza arloko neurriak.

26. artikulua. Esku hartzeko betebeharra.

1. Eskola-esparruan pertsona guztiak errespetatu behar dira, sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitateagatiko inolako diskriminaziorik gabe.

2. Hezkuntza Departamentuak, LGTBI+ berdintasunerako Organo Koordinatzailearekin lankidetzan, Nafarroako hezkidetzari eta LGTBI+ bestelakotasunari buruzko plan integral bat prestatuko du, Nafarroako LGTBI+ errealitatearen gaineko azterlan batetik abiatuta, zeinak ikertuko baitu gai horien

gainean irakasleek, familiek eta ikasleek duten pertzepzioa, eta kontuan hartuko baititu hezkuntza arloan LGTBI+ pertsonen berdintasuna eta diskriminaziorik eza bermatzeko beharrezkoak diren neurriak. Plan horrek, besteak beste, jasoko du LGTBI+ kolektiboari ikastetxeetan ematen zaien tratamendua. Plan integral horretan aurreikusitako neurriak heziketa maila eta ziklo guztietan aplikatuko dira, bai irakaskuntza publikoan, bai pribatuan ere.

4. Hezkuntza Departamentuak, Nafarroako Foru Komunitateko ikastetxeetako zuzendaritzarekin eta administrazio publikoekin batera, hezkuntzaren arloko oinarritzko helburu gisa izanen du hezkuntza iraunkor eta kalitatezkoa, zeinak aukera emanen baitie LGTBI+ pertsonen pertsonalki eta sozialki garatzeko. Horretarako, beharrezkoak diren legegintza-, administrazio- eta bestelako neurriak hartuko dituzte, bermatzeko hezkuntza sistemarekin zerikusia duten pertsona guztiei (ikasleak, langileak, irakasleak...) berdintasunezko tratua ematen zaiela, inolako diskriminaziorako arrazoi gisa hartu gabe sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu-edo genero-identitatea. Bereziki:

a) Irakasleak eta administrazio eta zerbitzuetako langileak ikasle transexualei zuzenduko zaizkie horiek aukeratutako izena erabiliz. Izen hori erabiltzeko eskubidea errespetatuko da ikastetxean egiten diren eskolako zein eskolaz kanpoko jarduera guztietan.

Jendurrekoa den eta ikasleei, irakasleei eta ikastetxeko gainerako langileei zuzentzen ahal zaien dokumentazio administratiboa (gelako zerrendak, kalifikazioen informazio-buletina, ikasle-txartela, tutoretzen ordutegia, hauteskunde sindikaletarako hauteskunde-zentsuak eta abar) egokitu egingen da, bertan izen hautatua paraturik eta zaindurik izen hori ez dadin ager gainerako ikasleen, irakasleen edo ikastetxeko pertsonen izenak erakusten diren moduz bestelako batean. Halaber, ikasleek hautatu duten izena eta sexu-identitatea Nafarroako Gobernuak Hezkuntza Departamentuaren datu-baseetan eta sistema informatikoan jasoko dira, eskolako informazioa kudeatzeko. Erregistroko izena zuzendu denean, titulazioa izen horrekin bat datorren moduan emanen da, alde batera utzita historia akademikoan agertzen den izena.

b) Ikasle transexualen irudi fisikoa errespetatuko da (eta errespetaraziko da), bai eta haiek beren janzkera libreki hautatzea ere. Ikastetxean sexuaren arabera bereizitako uniformeak janztea nahitaezkoa denean, aitortuko da adierazitako sexu-identitateari dagokiona janzteko eskubidea.

c) Sexuaren arabera bereizitako instalazioetan –komunak eta aldagelak, esate baterako–, bermatuko da ikasle, langile eta irakasle transexualek (besteek bezalaxe) sentitzen duten sexuari dagozkion instalaziotara sartu eta haiek erabiltzea.

d) Sexuaren arabera bereizitako jarduerak egiten badira, sentitutako sexua hartuko da kontuan.

e) Neurri horiek hartzeko ez da inolaz ere aurrez baldintza gisa jarriko inongo txosten mediko edo psikologikorik aurkeztea.

f) Babes egokia ziurtatuko zaie eskola-esparruan ikasle, langile edo irakasle transexualei, gizarte-bazterketako eta indarkeriako modu oroaren aurka, jazarpena eta xaxatzea barne direla.

g) Baldin eta emantzipatu gabeko adingabearen legezko ordezkarietako bat aurreko neurrien aurka badago, zentroko zuzendaritzak dagokion oinarrizko gizarte zerbitzuari jakinaraziko dio hura ez datorrela bat adingabe transexualaren kasua artatzeko planteamenduarekin, eta, nolana ere, adingabearen interes gorena lehenetsiko da izan litekeen beste edozein interes zilegiren gainetik, Adingabearen Babes Juridikoari buruzko urtarrilaren 15eko 1/1996 Lege Organikoan –bereziki 2. eta 11.2.I artikuluetan– ezarritakoaren arabera.

5. Adingabe transexualak dauden ikastetxeetan, Nafarroako Gobernuko Hezkuntza Departamentuak bermatuko du prestakuntzako plan integral bat egin dadila, hezkuntza-erkidego osoa hartuko duena (irakasleak, administrazio eta zerbitzuetako langileak, gurasoak, ikasleak eta ikasgelako esku-hartze pedagogikoa). Prestakuntza- eta aholkularitza-zeregin hori haurren eta gazteen transexualitatearen errealitateari buruzko berriazko ezagutza duten sexologiako profesionalak beteko dute.

27. artikulua. Hezkuntza planak eta edukiak.

1. Foru lege honi dagokionez, hezkidetzak da hezkuntza jardun bat, zeinak indartzen baitu benetako aukera-berdintasuna eta sustatzen baitu sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitateagatiko edozein diskriminazio- edo indarkeria-motaren desagerpena.

2. Hezkidetzak printzipio horri heldurik, begiratuko da hezkuntza esparru ezberdinetan errespetatu daitezkeen sexu- eta afektibitate-bestelakotasuna, sexu- edo genero-identitatea, genero-adierazpena eta familia-eredu ezberdinak. Nafarroako Hezkuntza Administrazioak segurtatuko du hezkuntzako metodologia, curriculumak eta baliabideak baliagarriak direla sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitateen bestelakotasuna gehiago ulertu eta errespetatzeko.

3. Nahitaezkoa izanen da ikastetxe bakoitzean hezkidetzak-plan bat egon dadila, tutoretza-planak, hezkuntza-orientazioko planak eta bizikidetasun-planak orientatuko dituenak, bai eta harrera-protokoloak ere. Bestalde, Nafarroako Gobernuak ikastetxeetako antolamendu- eta funtzionamendu-erregelamendua egokituko du foru lege honetan jasotakoaren arabera.

Ikastetxe bakoitzak bere autonomiaren indarrez onesten duen hezkuntza proiektuak errespetatu beharko du, nolana ere, foru lege honetan LGTBI+ pertsonen berdintasun soziala dela-eta ezarritakoa.

Hezkuntza-planek ikastetxearen hezkuntza-proiektuan eta curriculum-proposamenean jaso beharko dute LGTBI+ pertsonen eskubideen aitortza eta errespetua, bai eta haien ikusgaitasuna eta sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- eta genero-identitateagatiko diskriminaziorik eza. Horretarako, tresnak, baliabideak eta estrategiak izanen dituzte, bestelakotasunean hezteko, eskola jazarpenari aurrea hartzeko eta errespetuan eta berdintasunean

hezteko, hezkuntza formalean nola ez-formalean, curriculumari berdintasun eta bestelakotasunen aitortza positiboa lantzen duten edukiak erantsiz.

4. Nafarroako Gobernuak, dagozkion eskumenen esparruan, behar diren neurriak hartuko ditu, sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitatean oinarritutako diskriminazioa edo indarkeria fisiko edo psikologikoa inplikatzeko duten hezkuntza-edukiak eraldatzeko, eta halatan inklusiorako eta aniztasunerako eskola bat bermatuko du, irakaskuntza publikoan zein pribatuan. Edozein formatutan erabiltzen den hezkuntza-materialaren edukiek eta haietan erabiltzen den hizkerak errespetua eta babesa bultzatuko dituzte sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitatearako eskubideari dagokionez.

5. Sexu-joerari, genero-adierazpenari eta sexu- eta genero-identitateari eta foru lege honen printzipioei dagokienez, bestelakotasunaren errespetua hezkuntza sistema osoan behar da gauzatu, prestakuntza zentro eta entitateetan, helduen hezkuntzan, gurasoen prestakuntzan, ikastetxeetako kirol jardueretan eta haur eta gazteen astialdiko jardueretan, bai eta hezkuntza ez-formal guztian ere (kirol-jarduerak, aisiako taldeak, kultur zentroak, gazteentzako zentroak, tutoretzapeko pisuak, ludoteka, haur eta gazteentzako aisiako jarduerak..).

6. Ikastetxe publiko eta pribatuak zainduko dute sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitateagatiko indarkeriaren gaineko kontzientziarioa eta prebentzioa egiten direla, eta bideak taxutuko dituzte edozein pertsonaren horrengatiko balizko diskriminazio- edo bazterkeria-egoerak antzemateko. Konpromiso eta prozedura horiek modu esplizituan adieraziko dira ikastetxe bakoitzeko hezkidetzan planetan.

7. Nafarroako Gobernuak Hezkuntza Departamentuak bermatu beharko du artikulua honetan ezarritakoa garatzen dela, eta begiratuko du eskolak, institutuak eta gainerako ikastetxeak ingurune lagungarria izan daitezen sexu- eta afektibitate-bestelakotasunerako, zeinetan ikasleek, irakasleek, administrazio eta zerbitzuetako langileek eta familiek naturaltasunez biziko duten beren sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitatea, eta horrela lagunduko den hezkuntza erkidegorako eredu positiboak sortzen.

8. Zerbitzu publiko bat (ikasle-trukeak, txangoak, aste zuriak..) eskaintzen duten enpresa edo entitateek generoko ikuspegia sartu beharko dute beren baitan, eta kontuan hartu LGTBI+ pertsonen berariazko beharrianak. Nafarroako Gobernuak zainduko du baldintza hori sar dadila enpresa edo entitate horiekiko hitzarmenetan.

28. artikulua. Prestakuntza- eta dibulgazio-ekintzak.

1. Irakasleei, irakasle ez diren langileei eta zerbitzuetako langileei prestakuntza egokia emanen zaie, prestakuntza-ikastaroetan, LGTBI+ kolektiboaren errealitatea jasoz eta ikasgelan eta ikastetxean LGTBI+ ikasleen presentzia edo familietan LGTBI+ kideen presentzia lantzeko modua azalduz.

2. Ekintzak egingen dira ikastetxeetan LGTBI+ pertsonen errespetua eta diskriminaziorik eza sustatzeko, bereziki ikasleen gurasoen elkarrean artean.

29. artikulua. Homofobia, lesbofobia, bifobia eta/edo transfobiagatiko diskriminaziozko portaera eta jarreraren aurrean jarduteko protokoloa.

3. Halaber, babes neurriak izanen ditu, aurre egitekoak eskola jazarpenari eta ikasleek, familiek, irakasleek eta ikastetxean zerbitzua ematen duten gainerako pertsonen berdintasunerako eta diskriminaziorik ezerako daukaten eskubidearen aurkako edozein jarduketari. Babes horrek barne hartuko du antolamendu juridikoan dauden salaketa-mekanismoei buruzko informazioa.

Ikastetxeek protokoloa bere errealitate berekiari egokituko diote, arreta eta laguntza egokia bermatzeko ikasleei, irakasleei edo administrazio eta zerbitzuetako langileei, ikastetxean sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitateagatiko diskriminazioa jasaten badute.

VII. KAPITULUA. Gazteria arloko neurriak.

33. artikulua. LGTBI+ gazteen babesa.

3. Gazteentzako bitartekari, begirale eta prestatzaileentzako ikastaroetan, sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitateari buruzko prestakuntza jasoko da, eta horrek aukera emanen die bestelakotasunean hezteko tresnak, baliabideak eta estrategiak edukitzeko, jazarpena prebenitzeko errespetuan eta berdintasunean oinarrituz hezteko, bestelakotasunen aitortza positiboa ere jasoz.

4. Gazte entitate guztiek eta gazteekin lan egiten duten edozein arlotako langileek arreta bereziz sustatu eta errespetatuko dituzte LGTBI+ pertsonen eskubideak.

VIII. KAPITULUA. Aisia, kultura eta kirol arloko neurriak.

34. artikulua. Kultura inklusiboaren sustapena.

1. Nafarroako Gobernuak aitortzen du sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitateari buruzko bestelakotasuna osagai dela kultura inklusibo, anitz eta eskubide-sustatzaile bat eraikitzeke. Arestikoa xede harturik, neurriak abiaraziko dira ikusgaitasuna bermatzeko eta, maila autonomikoan zein tokikoan, LGTBI+ sektoreen produkzio kulturala bultzatzeko, herritar kulturaren, bizikidetzaren eta kultur adierazpenaren eraikuntzaren atal bat den aldetik.

4. Nafarroako Gobernuaren jabetzako liburutegi guztiek LGTBI+ gaiei buruzko funts bibliografiko bat izan beharko dute, edozein kasutan ere giza eskubideei errespetua gordeko diena eta inoiz ere ez dena izanen sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitatearen aniztasuna aintzatestearen aurkako.

6. Txartel edo identifikazio-agiri bat eskatzen den liburutegi eta kultur zentro publiko guztietan, agiri horrek pertsona transexual edo/eta transgeneroen identitatea eta sentitutako sexua islatuko ditu.

35. artikulua. Kirola, aisia eta astialdia.

1. Nafarroako Gobernuak sustatu eta begiratuko du berdintasun-baldintzetan gauzatu dadin kirolgintza eta jarduera fisikoko zereginetako eta aisiako eta astialdiko jardueretako parte hartzea, inolako diskriminaziorako arrazoi gisa hartu gabe sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitatea. Nafarroako Foru Komunitatean egiten diren kirol ekitaldi eta txapelketetan, haietako parte-hartzaile diren pertsona transexual edo/eta transgeneroak ondorio guztietarako haien sexu-identitatearen arabera izanen dira aintzat hartuak. Jarduera horietan beharrezkoa balitz nork bere burua identifikatzeko agiriren bat, edozein kirol federazioren txartela barne, horiek sentitutako identitatea eta izena islatuko dute.

2. Behar diren neurriak hartuko dira, berraztertze aldera josteta, kirol, aisia eta astialdiko jarduerak berdintasun-baldintzetan eta LGTBI+ errealitatea errespetatzeko baldintzetan egin daitezkeen, betiere eragotziz edozein aurreiritzi-, jazarpen- eta indarkeria fisiko edo psikologikoko ekintza.

3. Kirol-, kultur-, aisia- eta astialdi-jarduerak kudeatzen edo ematen dituzten profesionalak parte-hartzaile transexual edo/eta transgeneroei azken horiek hautatutako izenez zuzenduko zaizkie. Izen hori jarduera guztietan erabiltzeko duten eskubidea errespetatuko da.

Parte-hartzaile transexual edo/eta transgeneroen irudi fisikoa errespetatuko da (eta errespetaraziko da), bai eta haiek beren janzkera libreki hautatzea ere.

Sexuaren arabera bereizitako jarduerak egiten badira, sentitutako sexua hartuko da kontuan.

Baldin eta kirol-, kultur- eta aisia- eta astialdi-jarduerak egiten diren tokietan sexuaren arabera bereizitako instalazioak badaude, nola baitira komunak eta aldagelak, parte-hartzaile transexual edo/eta transgeneroei (gainerakoei bezalaxe) berraztertutako zaie sentitutako sexuari dagozkion instalazioetara sartu eta haiek erabiltzea.

XI. KAPITULUA. Polizia arloko neurriak.

39. artikulua. Polizia-arretarako protokoloa gorroto-delituen aurrean.

Nafarroako Foru Komunitateak, bere eskumenen esparruan, begiratuko du behar diren neurriak har daitezkeen, gorroto-delituen biktimei arreta emateko protokolo bat ezartzekoak Foruzaingoan eta Erkidegoko toki-polizian.

III. TITULUA. Transgenero, transexualitatea eta intersexualitatea

41. artikulua. Pertsona transexualak, transgeneroak eta pertsona intersexualak.

4. Pertsona transexual, transgenero eta intersexualek zilegi izanen dute foru lege honetan ezarritakoari lotzea, diagnostiko psikiatriko edo psikologikorik edo tratamendu medikorik behar izan gabe.

IV. TITULUA. Pertsona gay, lesbiana, bisexual, transexual, transgenero eta intersexualen benetako berdintasun gauzatua bermatzeko neurriak

I. KAPITULUA. Xedapen orokorrak

42. artikulua. LGTBI+ pertsonen berdintasun-eskubidearen babes judizial eta administratiboa.

LGTBI+ pertsonen berdintasun-eskubidea urratzen denean, babes judizial eta administratiboan sartuko da, kasuaren arabera, diskriminazioa berehala amaitzera zuzendutako neurri guztiak hartzea, kautelazko neurriak hartzea, berehala edo geroago gerta daitezkeen urraketen prebentzioa, eragindako kalte eta galeren ordaina, eta kaltetutako pertsonari bere eskubidearen baliatze osoa lehengoratzeari. Kalte morala dagoela ulertuko da diskriminazioa egiaztatu bada; kaltea baloratuko da kasuaren inguruabarrak eta benetan eragindako kaltearen larritasuna kontuan hartuz.

II. KAPITULUA. Administrazio arloko neurriak

44. artikulua. Dokumentazioa.

1. Nafarroako administrazio publikoek, beraien eskumenen esparruan, behar diren neurri guztiak hartuko dituzte, dokumentazio administratiboa, foru lege honetan sartzen diren arlo guztietan, bat etor dadin LGTBI+ pertsonen sexu- edo genero-identitatearen aniztasunarekin eta familia-egitatearen heterogeneotasunarekin.

2. Halaber, bermatuko da zerbitzu eta prestazio publikoak jasotzean pertsona transexual, transgenero eta intersexualak izendatuak eta tratatuak izan ahal izatea identifikatzen diren sexuaren edo generoaren arabera (gizona, emakumea zein bestelakoa izan).

46. artikulua. Administrazio publikoetako langileen prestakuntza.

Foru Administrazioaren esparruan, LGTBI+ Berdintasunerako Organo Koordinatzailearen bidez prestakuntza emanen da, bermatuko duena honako arlo hauetan zerbitzua ematen duten profesionalen sentsibilizazio egokia eta jardun zuzena: osasuna, hezkuntza, lan mundua, familia eta gizarte zerbitzuak, Foruzaingoa eta tokiko polizia, aisia, kultura eta kirola eta komunikazioa.

48. artikulua. Administrazioaren jardute-irizpidea.

Foru administrazioak behar diren neurriak hartuko ditu deuseztatze aldera baliabideak eta zerbitzuak erabiltzerakoan sexu-joera, genero-adierazpen eta sexu- edo genero-identitateagatik gerta daitezkeen edozein diskriminazio, zuzeneko zein zeharkakoa.

IV. KAPITULUA. Arretarako eta ordainerako eskubidea

50. artikulua. Benetako babes integral eta eraginkorra izateko eskubidea.

Nafarroako administrazio publikoek bermatu egin behar diete edozein indarkeria edo diskriminazio jasaten duten edo jasateko arriskua duten LGTBI+ pertsonen benetako babes integral eta eraginkorra berehala jasotzeko eskubidea.

52. artikulua. Arreta eta laguntza juridikorako eskubidea.

Nafarroako administrazio publikoek behar diren mekanismoak ezarri beharko dituzte bermatze aldera LGTBI+ pertsonen eskubidea izatea informazio eta laguntza juridiko espezializatu osoa jasotzeko, beren aurka egindako diskriminazio eta indarkeria mota ezberdinekin loturikoa.

Nafarroa, Euskal Autonomia Erkidegoa, Espainia, Europa eta nazioarteako legeetan jasotako transexualitate egoeran dauden pertsonen eskubideak kontsulta itzazu www.naizen.eus webgunean.